

considerada en recensions actuals sobre la història de Bulgària. Esperem que tras la edició de J. Juez el text goce prou del reconeixement que mereix tant per a historiadors, com a bizantinistes, eslavistes i filòlegs latinistes.

Del mateix J. Juez acaba de veure la llum la ponència «Los Bogomilos de Bulgària» (firmada juntament amb M.A. Bunes) publicada en *Cristianismo marginado: rebeldes, excluidos, perseguidos. I: De los orígenes al año*

1000, ed. Ramón Teja, Aguilar de Campoo-Madrid, 1998, (pàgines 141-158), on profunditza sobre la hereja dels Bogomilos, estretament associada amb la història de la Bulgària medieval i amb l'àmbit bizantinista de l'Europa del Est.

Óscar de la Cruz Palma

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Ciències de l'Antiguitat
i de l'Edat Mitjana

DURAN I TORT, Carola. 1998.

Índex de «La Renaixença» (Barcelona, 1871-1880).

Biblioteca Renaixença. Textos, Documents, Estudis, volum VII.

Barcelona: Editorial Barcino. 469 p.

En molt poques ocasions un índex va més enllà de la seva entitat material disposada i classificada amb un grau més alt o més baix d'encert. Aquest és un d'aquests casos especials en els quals un índex, o més ben dit, dos índexs aconsegueixen la seva funció de forma excel·lent per ells mateixos, però també cal dir que va molt més lluny, car l'estudi que l'autora anteposa als índexs constitueix una excel·lent monografia de més de vuitanta pàgines sobre uns anys cabdals de la història de Catalunya gairebé contemporània ben contextualitzada històricament i literària. No cal dir que també és una història d'aquesta important revista i que la seva ideologia, les seves motivacions i els seus interessos són clarament explicats i establerts. Preparació, nom, antecedents, dades cronològiques hi són presents i hi fan reviu els moments d'entusiasme juvenívols d'una generació excepcional que féu de *La Renaixença* el seu estendard, batejat per Antoni Aulèstia i Pijoan i publicat per primera vegada el dia 2 de febrer de 1871.

L'evolució de la revista, de l'organització i del seu ideari són també un tema de discussió de la introducció de Carola Duran. No hi manquen tampoc dades interessants sobre la il·lustració que acompanyà la revista. Des d'un punt de vista polític s'analitzen

les postures polítiques de la redacció de la revista i dels seus col·laboradors que li valgueren suspensions a partir de 1878. La relació de *La Renaixença* amb el catalanisme és pràcticament el *leitmotiv* de tota la introducció i es fa especial èmfasi en les relacions amb d'altres publicacions del mateix caire, així com amb les principals activitats del moment, tant des del punt de vista cultural com polític.

Res no era aliè a *La Renaixença*: Jocs Florals, història local o novel·la i, fins i tot, els importants fulletons. Tot això lligat a un aspecte molt notable: el sentiment de pertànyer des del catalanisme a un renaixement literari comú a les altres cultures mediterrànies sorgides de l'antiga Roma, i paral·lelament la invenció de fer arribar el missatge a totes les capes socials.

Amb claredat i concisió reprèn l'autora els temes en un breu resum final on es veu en una ràpida seqüència no només l'evolució de la revista en aquests deu anys, sinó també l'evolució dels seus col·laboradors i lectors. Resulta emocionant recordar que aixopluga les primeres obres catalanes d'autors consagrats i de savis que fins aquells moments no havien emprat la seva llengua, o bé dona notícia de la potent creativitat literària, musical i artística d'aquells anys de represa, mal-

grat les dificultats polítiques que es traduïren en suspensions, tot intentant aproximar-se cada vegada més, raó dels fulletons, a un públic que volien més ampli.

El primer dels índexs redactats per C. Duran és el d'autors i obres anònimes on ha fet un important esforç d'identificar inicials, de reconèixer pseudònims i de fer una breu ressenya del contingut dels articles suficient i molt orientadora. La descripció de les «Novas» d'aquests anys tenen una utilitat excepcional que, combinada amb l'índex següent, estalviarà moltes recerques feixugues.

L'índex de matèries i noms implica, per ell mateix i pel que fa a les matèries, un treball de selecció i per tant una presa de posició per part de l'autora. Val a dir que el resultat és ben rendible. Un exemple pot ésser les subdivisions de temes que segueixen l'entrada «Barcelona», o les referències a les associacions i acadèmies. Aquest índex desenvolupa el contingut d'alguns articles, com és el cas, per exemple, dels d'Aulèstia sobre «Lo moviment literari català» de diversos anys entre 1875 i 1879. Totes les referències van remetent al contingut del primer índex que numera els continguts alfabèticament per autors i obres anònimes, com ja hem indicat més amunt.

Si la revista ho abraça gairebé tots els índexs no podien fer altra cosa i resultaran a partir d'aquest moment una línia indispensable per a l'estudi de la cultura d'aquell decenni crucial del segle IX. Estudiosos de l'art, de la literatura, musicòlegs i historiadors en general l'han d'utilitzar, tant com classicistes, historiadors del llibre i fins i tot juristes, un llarg etcètera d'especialistes que no podran ignorar-lo, puix que aporta una riquesa de contingut que fa veure la realitat d'una cultura en el decenni que consolidà la seva pervivència. Els que s'interessen per la història del periodisme i de les publicacions periòdiques hi trobaran també una mina.

Els contactes entre les diverses cultures són un tema gens menyspreable que troba en aquests índexs una guia segura. Les hores esmerçades per l'autora en la composició d'aquest útil repertori no han passat debades i ens permetran utilitzar a partir d'ara molt millor i més còmodament un element d'informació indispensable. Hem, doncs, de felicitar les persones que han fet possible aquesta iniciativa ara ben reeixida i impecablement presentada.

Marc Mayer

Universitat de Barcelona

ROBERTS, M. 1993.

Poetry and Cult of the Martyrs. The liber Peristephanon of Prudentius.

Recentiores: Latin Latin Texts and Contexts.

Ann Arbor: University of Michigan Press, p. X + 222.

No ha sido Prudencio uno de los autores latinocristianos últimamente más estudiados. En cuanto a sus obras, la *Psychomachia* es la que mayor atención ha merecido por parte de los críticos. No obstante, la colección de catorce piezas agrupadas bajo el título común de *Peristephanon* viene concitando un interés creciente. Las diversas transformaciones que en él se operan del antiguo género épico han atraído la atención de varios estudiosos, entre otros, J. Fontaine, quien le ha dedicado numerosos trabajos, a

los que deben sumarse los de G. Richard (1969), «L'apport de Virgile à la création épique de Prudence dans le Peristephanon liber», *Caesarodunum*, 3, 187-193, y, particularmente, J. L. Charlet (1980), «L'apport de la poésie latine chrétienne à la mutation de l'épopée antique: Prudence précurseur de l'épopée médiévale», BAGB, 207-217. Todos ellos han sido tenidos muy en cuenta por M. Roberts, no obstante su estudio continúe claramente la línea de trabajo de Anne-Marie Palmer (1989), *Pru-*